

ОСНОВНІ ТРЕНДИ В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ У КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ

Автори:

Сергій Герасимчук,
Ганна Шелест

Вступ

Другий квартал 2024 року характеризувався активними внутрішньополітичними процесами в низці країн-партнерів України, зокрема пов'язаними з виборчими кампаніями, що мало значний вплив на їх зовнішньополітичну активність. Крім того, ризики зміни політичного курсу після виборів через можливу перемогу правих та популістських партій оцінювалися як високі, що могло безпосередньо вплинути на подальше надання безпекової допомоги Україні. Вибори до Європейського парламенту в червні 2024 стали важливим сигналом щодо змін зовнішньополітичного дискурсу в багатьох країнах. Крім того, вони продемонстрували можливості та інтерес РФ щодо втручання в європейські вибори.

Глобальне безпекове середовище продовжувало нестабільний тренд. Водночас, фактично всі процеси були продовженням попередніх криз, а не чимось новим. Зокрема, набула розвитку північнокорейська проблема через активізацію співробітництва з РФ, спостерігалось посилення ролі КНР, спостерігався тренд щодо зміни геополітичної орієнтації країн північного Кавказу, продовжилось загострення на близькому Сході.

Глобальне безпекове середовище

1. Посилення російсько-північнокорейського співробітництва

У другому кварталі 2024 року активізувалися контакти між керівництвом РФ та Північної Кореї. Дводенний візит президента Росії В.Путіна до Північної Кореї (18-19 червня) став другою в історії поїздкою глави російської держави до Пхеньяну. У результаті візиту очільники держав підписали Договір про всеосяжне стратегічне партнерство, який включає оборонну угоду та передбачає надання взаємної допомоги у разі агресії проти однієї з цих держав.

Фактично, російське керівництво очікувало двох результатів – домовленості щодо військово-технічного співробітництва й отримання північнокорейської зброї, та політичний результат – демонстрація відсутності зовнішньополітичної ізоляції РФ.

Під час візиту обговорення, скоріш за все, вийшли за рамки короткострокових угод щодо звичайних озброєнь, оскільки КНДР зацікавлена в цьому альянсі, в першу чергу, з метою отримання довгострокової технологічної переваги над Республікою Кореєю. Дві країни імовірно обговорювали і питання спільної розробки систем озброєння. Зокрема, в останні роки КНДР переключила свої розробки зі звичайних озброєнь на ракетну та аерокосмічну галузь, відповідно, після нещодавнього невдалого запуску військового розвідувального супутника КНДР може запросити технічну допомогу Росії в аерокосмічних технологіях. Оскільки Пхеньян розвиває свої космічні технології, допомога Росії може стати вирішальною для успішного запуску нових супутників.

Для РФ вкрай важливим є демонстрація наявної підтримки з боку третіх країн. Через збільшення заяв країн-членів НАТО про можливість відправки військових в Україну, В.Путіну було важливо продемонструвати не тільки наявність політичного діалогу та надання озброєнь, але і готовність партнерів приєднатися на полі бою. Саме в цьому розрізі необхідно розглядати повідомлення про можливу відправку північнокорейських бригад інженерних військ на ТОТ України.

Росія, в свою чергу, зацікавлена в арсеналі ракет та снарядів, які в значній кількості має КНДР завдяки максимально милітаризованій економіці. Більшість північнокорейського озброєння розроблялось на основі старих радянських систем, а отже використовують ті самі калібри, і є сумісними з сучасними російськими. Якість багатьох боєприпасів є низкою, але кількість перевищує будь-які поточні можливості європейських країн для допомоги Україні.

Водночас південнокорейській експерти наголошують, що для КНДР вкрай важливим є збереження військового балансу з Південною Кореєю, відповідно, передача озброєнь до РФ не буде неконтрольовано великою, але російське фінансування може дозволити збільшення виробництва.

Що стосується економічного співробітництва, то Пхеньян найбільше потребує «валютних надходжень», які може надати РФ. Але в даному випадку мова йде про розрахунки в китайських юанях, що повністю влаштовує КНДР, оскільки 90% її імпорту йде саме з КНР. Це є значною відмінністю від намагання активізувати торгівельні відносини, наприклад, з Індією, де РФ має складнощі з розрахунками через санкції, і вимушена тримати прибуток в індійських рупіях в індійських банках. Існує ймовірність того, що Північна Корея, в свою чергу, може відправити до Росії своїх працівників, оскільки приклади такої співпраці вже існують. Але цього разу, наприклад, будівельники можуть бути направлені на відбудову окупованих українських територій.

Подібні домовленості двох країн викликали значне занепокоєння в Сеулі та Вашингтоні, але можуть мати і позитивні наслідки на українському треку.

Південна Корея має обмеження на постачання озброєння до країн, що знаходяться у стані війни. Тому за умови політичної підтримки України та активної роботи щодо майбутньої відбудови Сеул до останнього часу обмежував можливість військово-технічного співробітництва з Україною. Баланс сил і, відповідно, наявного озброєння завжди залишається ключовим фактором для Південної Кореї та КНДР. Тому увага Сеулу була прикута не стільки до питання кількості переданих озброєнь з Північної Кореї до РФ і того, як це може вплинути на війну в Україні, а до того, які технології може отримати Пхеньян від Москви; чи призведе це до технологічних проривів не тільки в ядерній сфері.

За результатами візиту офіційні представники заявили, що Південна Корея може розглянути питання щодо постачання зброї Україні після укладення договору про співпрацю й оборону між Росією і Північною Кореєю. І хоча В.Путін застеріг Південну Корею від постачання зброї Україні, погрожуючи, що Москва відповість на такий крок рішенням, яке «не сподобається нинішньому керівництву Південної Кореї», тим не менш, тренд пошуку шляхів активізації військово-технічної співпраці та можливої допомоги Україні стає все більш прогресивним.

2. Саміт ШОС

Подією, що виразно окреслює тренди глобального безпекового середовища, став саміт ШОС. Захід, що відбувся на початку липня у Астані, збігся у часі із державним візитом китайського лідера Сі Цзіньпіна до Казахстану. У рамках саміту відбулися зустрічі лідера КНР з президентом Казахстану Касим-Жомартом Токаєвим, а також з президентами Узбекистану Шавкатом Мірзієєвим, Азербайджану Ільхамом Алієвим та Киргизстану Садиром Жапаровим. Відбулась також зустріч Сі Цзіньпіна та В.Путіна.

Як і у випадку з весняним турне Сі Цзіньпіна Європою, коли той відвідав Францію, Сербію та Угорщину, візит до Казахстану був використаний китайською стороною для демонстрації китайського потенціалу в якості окремого інтеграційного центру та альтернативного полюсу сили у глобальній системі. Зокрема, йшлося й про розширення вже наявних інтеграційних об'єднань. Сі Цзіньпін оголосив, що його країна підтримує вступ Казахстану до БРІКС. Натомість, Білорусь на саміті прийняла до ШОС.

Також зустрічі та заяви під час саміту засвідчили інтерес Пекіну до розвитку відносин з Азербайджаном. 3 липня сторони підписали у Астані декларацію про стратегічне партнерство і засвідчили інтерес до взаємних проєктів у сфері зеленої енергетики та

зеленого переходу, а також у розвитку Серединного коридору, який проходить через Казахстан, Узбекистан і Туркменістан, перетинає Каспійське море до Азербайджану, Грузії та через Чорне море сполучається з Європою, і є альтернативою Євразійському Північному коридору, ефективність якого знизилась під тиском санкцій.

Примітно, що на тлі російської агресії проти України для багатьох держав відносини з Китаєм пріоритетувалися. Низка держав Центральної Азії, що входять до ШОС, вбачають у російській експансивній політиці ризики, активно посилюють свої зв'язки з Китаєм, щоб запобігти російській загрозі. Натомість, КНР використовує ситуацію для просування власних нарративів та проєктів (зокрема, Глобальної безпекової ініціативи та Глобальної стратегічної ініціативи). Китай представив Глобальну ініціативу безпеки ще у квітні 2022 року, і деталізував у ній своє бачення «спільного майбутнього» для глобального порядку безпеки (концептуальний документ був опублікований у лютому 2023 року). Глобальна ініціатива безпеки критикує чинний безпековий порядок як джерело проблем глобального управління та спирається на позицію Китаю щодо невторчання та відкидання «політики сили» для досягнення безпеки. Глобальна ініціатива безпеки доповнює Ініціативу «Один пояс, один шлях», Глобальну ініціативу розвитку та нещодавно оприлюднену Глобальну ініціативу цивілізації.

З метою забезпечити привабливість цих ініціатив для членів ШОС Китай пообіцяв розширити для них доступ до свого ринку та збільшити товарообіг до 3 трлн доларів США.

Примітно, що вже невдовзі після саміту 6 липня Міністерство оборони Білорусі повідомило, що до країни прибули військовослужбовці армії Китаю, які мають взяти участь у спільному антитерористичному тренуванні (навчаннях), яке відбулося в період з 8 до 19 липня. Формально, спільне тренування дає змогу обмінятися досвідом, провести злагодження білоруських і китайських підрозділів, створити фундамент для подальшого розвитку білорусько-китайських відносин у сфері спільної підготовки військ. У реальності ж, КНР тестує можливість поширення географії Глобальної безпекової ініціативи за межі Азійського регіону.

3. Потенційні зміни геополітичної орієнтації країн Південного Кавказу

Другий квартал 2024 року загострив низку зовнішньополітичних проблем країн Південного Кавказу. Фактично на сьогодні спостерігається можливий тренд кардинальної зміни геополітичної орієнтації цих країн.

Вірменія у 2013 році обрала шлях не підписання Угоди про Асоціацію з ЄС і чіткого фокусування зовнішньополітичного курсу на Москві. Причиною цьому був довготривалий конфлікт з Азербайджаном і впевненість у захисті з боку РФ. Однак, вже під час війни 2020 року і подальшого загострення 2022 року РФ фактично відмовилась від захисту Вірменії. ОДКБ також продемонструвала свою

неспроможність (за деякими оцінками – небажання) захистити країну-члена. Більше того, спостерігалось посилення співробітництва між Москвою та Баку, а російські миротворці не тільки не виконали поставлених завдань, а й отримали негативну реакцію від місцевого населення. Все це призвело до фактичного припинення існування НКР 1 січня 2024 року. Вже у квітні 2024 року прем'єр-міністр Вірменії заявив, що Вірменія не буде воювати за НКР.

Все це мало наслідки не тільки для двосторонніх вірмено-російських відносин, а й для членства Вірменії у російському військовому альянсі – ОДКБ. Вже у квітні 2023 року Вірменія почала відмовлятися від участі у спільних навчаннях під егідою організації. У другому кварталі 2024 року почалася серйозна дискусія щодо виходу Вірменії з ОДКБ. Зокрема, наприкінці червня Вірменія заявила про свою відмову підписувати бюджет організації. Також все частіше її представники відмовляються від участі у спільних заходах.

Це відбувається на фоні оголошених вірмено-американських військових навчань (15-24 липня), значно активізованого в останні місяці вірмено-індійського військово-технічного співробітництва, посилення економічних контактів між Вірменією та ЄС, а також політичних контактів між представниками Вірменії та Сполучених Штатів (на рівні конгресменів). Більше того, Єреван підтвердив участь у липневому саміті НАТО у Вашингтоні. Вірменія також активізувала діалог з Україною і навіть взяла участь у Саміті миру в Швейцарії. Такі дії не варто розглядати суто як елемент торгу з Москвою. Останнім роком спостерігається значне розчарування офіційного Єревану, в першу чергу, щодо можливостей РФ як гаранта безпеки на Кавказі та союзника Вірменії, тому у разі успішного діалогу з європейськими та американськими партнерами, а також отримання гарантій безпеки від них, можна очікувати геополітичної переорієнтації Вірменії.

Грузія, в свою чергу, демонструвала зворотній негативний тренд. Конфлікти між владою та опозицією, які спостерігалися останній рік, загострилися через підготовку закону про «іноземних агентів», який значною мірою копіює російський. Нападки на опозицію, звинувачення Європейського Союзу у зайвій критиці через згортання демократичних процесів додалися до попередньої відмови накладати санкції на РФ, а також до заяви щодо можливого поновлення дипломатичних відносин з РФ та збільшення прямих перельотів між двома країнами.

Масові протести в Грузії через прийняття закону про іноагентів, які відбулися в Тбілісі та інших містах у травні, загострили конфлікт між Тбілісі та Брюсселем, а також із Вашингтоном. Різка позиція грузинського уряду і політичні маніпуляції фактично призвели до призупинення процесу вступу Грузії в ЄС.

На цьому фоні важливо відмітити заяви грузинського керівництва, які фактично повторюють російські наративи. Представники уряду неодноразово заявляли, що саме Революція гідності стала причиною російсько-української війни, тому грузини повинні відмовитися від антиурядових протестів, якщо вони не хочуть війни в Грузії. Фактично представники правлячої партії неодноразово звинувачували українців та європейців, знімаючи відповідальність з Москви.

Негативним сигналом стала відмова американської сторони від щорічних американо-грузинських військових навчань «через хибні звинувачення грузинської сторони в бік США». Багато експертів пояснюють це небажанням дати грузинському уряду можливість (як це було зроблено з наданням статусу кандидата до ЄС) маніпулювати подією з метою демонстрації підтримки західними лідерами курсу офіційного Тбілісі. Водночас, американські військові негативно поставилися до цього кроку, оскільки вважають, що таким чином США можуть втратити військові контакти з Грузією та присутність у регіоні на противагу РФ.

Азербайджан, зі свого боку, все більше відходить від європейського курсу. Так, під час саміту ШОС було заявлено, що Баку розглядає можливість вступу до БРІКС. Крім того, була підписана Спільна декларація про стратегічне партнерство між Азербайджаном та КНР. Крім того, в останній рік активізувалися контакти між Баку та Москвою. У квітні 2024 було оголошено про повне виведення російського контингенту з Нагорного Карабаху, чого домагався Баку.

4. Невирішеність Гази

2 квартал 2024 року на фоні невдалих дипломатичних переговорів щодо обміну заручниками та припинення вогню в Газі також характеризувався посиленням протистояння між Ізраїлем та Хезболла, і постійним ризиком початку лівано-ізраїльського збройного протистояння (більш масштабного, ніж періодичні прикордонні обстріли). Тільки протягом червня Хезболла здійснила майже 300 атак на Півночі Ізраїлю.

Водночас, за інформацією джерел, офіційний ліванський уряд передавав в Ізраїль сигнали, що вони не прагнуть війни. Однак Хезболла координує свої дії з Іраном, і після успіху морських операцій хуситів, а також вивчення досвіду російської морської блокади українських портів, все частіше з'являється інформація щодо можливої військово-морської блокади Ізраїлю. Можливе загострення між Ізраїлем та Хезболла очікується у другій половині липня, що близькосхідні експерти пов'язують з канікулами ізраїльського Кнесета і, відповідно, повним контролем за прийняттям рішень, який отримає ізраїльський прем'єр-міністр.

До мирного процесу протягом 2 кварталу активно долучалися Франція, Єгипет, Катар, частково США. Однак жоден з посередників не мав успіху.

Квітневий обстріл території Ізраїлю з боку Ірану став першим подібним прикладом прямого протистояння, а не опосередкованого через проксі. Водночас, він мав обмежену дію та результат, що говорило, скоріш за все, про бажання продемонструвати обов'язкову відплату за дії проти Ірану, аніж про бажання повномасштабної війни. Тим не менш, дії Ірану були негативно сприйняті в Йорданії, чия територія також опинилась під загрозою, та Єгипту, оскільки він побачив можливість чергового загострення в регіоні. Безпосереднє залучення військових США та Великої Британії і відбиття атаки повинно було продемонструвати непохитність безпекових гарантій. Такий крок був важливим не тільки стосовно Ізраїлю. Після недостатньої допомоги Україні окремі країни Близького Сходу, які мають безпекові гарантії США (такі як Катар), були вкрай занепокоєні можливою неготовністю Сполучених Штатів захищати своїх союзників, тому уважно спостерігали за будь-якими діями щодо інших стратегічних партнерів.

Вплив внутрішньополітичного чинника на безпекове середовище

1. Вибори до Європейського парламенту

Ключовим індикатором висхідних трендів в царині політичних уподобань громадян Європейського Союзу стали вибори до Європейського парламенту, що завершилися 9 червня 2024 року. Незважаючи на поступове зростання прихильності європейського виборця до партій правого, а подекуди й крайнього правого спрямування, результати виборів засвідчили, що у Європейському парламенті більшість зберігатиметься за мейнстрімними поміркованими політичними силами. **Європейська народна партія** (яку представляє нинішня очільниця Європейської Комісії Урсула фон дер Ляєн) зберегла за собою право вважатися найбільшою політичною групою Європейського парламенту. Кількість здобутих нею мандатів (188 мандатів, 26,1%) навіть зросла у порівнянні з 2019 роком на 12. Такий результат суттєво посилив шанси Урсули фон дер Ляєн очолити Європейську комісію і в наступній каденції. Відповідне політичне рішення вже ухвалене і лише очікує на затвердження новим складом Європарламенту. Показники **соціал-демократів** також виявилися достатньо високими. Попри те, що в окремих державах ЄС популярність соціал-демократів знижується (скажімо, в Німеччині правляча Соціал-демократична партія є лише третьою за рівнем підтримки після Християнсько-демократичної партії та Альтернативи для Німеччини), на загальноєвропейському рівні ця тенденція ще не відбилася. У порівнянні з 2019 роком партія втратила лише 3 мандати і, відповідно, отримала другий результат (136 мандатів, 18,9%). Це дозволяє партії брати участь у розподілі портфельів у європейських інституціях та претендувати на місце Голови Ради.

Разом з тим, говорити про сталість композиції Європарламенту і незмінність фаворитів у порівнянні з 2019 роком усе ж не доводиться. Суттєво погіршились показники групи **Renew**, що орієнтується на французького президента Е.Макрона. Вона втратила 26 мандатів і в результаті посіла 4 позицію (76 мандатів, 10,6% підтримки). Такий показник засвідчив, що орієнтованість групи на конкретного політики призводить до волатильності і залежить від успішності Емманюеля Макрона на національному рівні. Разом з тим, попри суттєве погіршення показників, група все ж отримає представництво у євроінституціях – естонська прем'єрка Кая Каллас, що належить до групи, високо ймовірно буде затверджена на посаді Верховного представника ЄС з питань зовнішньої політики.

Натомість, замість Renew на третій позиції опинились представники групи **Європейських консерваторів і реформістів**, що значною мірою орієнтується на італійську прем'єрку Джорджу Мелоні та польського экс-прем'єра Матеуша Моравецького. У порівнянні з 2019 роком група здобула додаткові 15 мандатів (сумарно 84 мандати, 11,7%). Зросли також показники групи **Ідентичність та демократія** (орієнтується на Марін Ле Пен), які здобули додаткові 8 місць (загалом 57 місць, 7,9%).

Щоправда, арифметичне зростання кількості представників правих сил у Європарламенті не призвело до суттєвого посилення їхніх позицій через внутрішній розбрат у їхніх рядах, а також через оголошення угорського прем'єра Віктора Орбана про створення додаткової групи європейських правих – **Патріоти Європи**. До групи вже долучилися представники 7 держав ЄС, що є необхідною умовою для формалізації такої групи і, високо вірогідно, до неї перетече частина з групи Консерваторів та реформістів і частина з групи Ідентичність і демократія, що, відповідно, може послабити загальноєвропейські позиції Дж.Мелоні та М.Ле Пен і посилити показники В.Орбана.

Примітними є втрати європейських **зелених**. Можна припустити, що це стало результатом агресивних випадів проти Європейського зеленого курсу та відповідних реформ, у тому числі, в чутливій сфері сільського господарства – саме європейські праві експлуатували відповідні тези у ході своїх виборчих кампаній.

Зазначене засвідчує, що попри найвищі шанси на перезатвердження Урсули фон дер Ляєн у якості очільниці Європейської Комісії їй, ймовірно, доведеться скоригувати свої пріоритети, розглядати можливість ситуативних альянсів з правими групами (хоча наразі проти цього різко виступають соціал-демократи), а також з більшою увагою ставитися до потреб фермерів, що може уповільнити темпи Європейського зеленого переходу, а також ускладнити переговори про вступ України до ЄС. Проте, з іншого боку, безпекова та економічна підтримка України, посилення геополітичної ролі ЄС, увага до безпекової політики зберігатимуться на високих позиціях порядку денного.

2. Вибори в Ірані

28 червня та 5 липня в Ірані відбулися позачергові вибори президента країни після загибелі попереднього президента Ібрагіма Раїсі 19 травня 2024 року в авіакатастрофі. Вперше після 2005 року вибори в Ірані відбулися у два тури. У результаті другого туру виборів (5.07) перемогу здобув поміркований політик-реформатор Масуд Пезешкіан, набравши 53,6%. Незважаючи на значний протестний рух останніх двох років в Ірані, явка на виборах була рекордно низкою – в першому турі лише 34% іранців прийшли на дільниці. Це можна пояснити двома факторами – недопуском окремих умовно опозиційних кандидатів, і політичною системою Ірану, через яку основні рішення приймаються фактично не президентом країни, а верховним лідером. Таким чином, наприклад, була відхилена кандидатура попереднього президента Ахмадінежада, який знаходиться в опозиції.

Під час передвиборчої кампанії переможець Пезешкіан виступав за більшу відкритість до переговорів із Заходом; послаблення консервативних вимог до жінок, які викликали попередні жіночі протести; а також приділяв значну увагу внутрішньо соціальним та економічним питанням Ірану. Крім того, він виступав за відновлення ядерної угоди, але наполягав, що США повинні виконати свою частину.

Це відбувається на фоні переговорів щодо підписання договору про всеосяжну співпрацю між РФ та Іраном. Його підписання очікувалось раніше, але на початку червня російські представники заявляли, що переговори пробуксовують через складнощі в іранській сторони.

Все ще залишається відкритим питання щодо можливого загострення ірано-ізраїльського протистояння. Після квітневих ударів, які Іран наніс проти Ізраїлю напряму, а не через свої проксі в різних країнах, як це було раніше, це питання стало ще більш актуальним.

Водночас, незважаючи на більш помірковану позицію нового президента, не варто очікувати серйозної зміни зовнішньополітичної позиції Ірану. По-перше, це стосується відносин з РФ, оскільки більш ліберальний підхід нового очільника держави не трансформується у менш антиамериканську позицію, але у відмову від підтримки Хезболла. По-друге, зовнішня політика Ірану переважно визначається не президентом, а верховним лідером, тому в більшості принципових питань вона залишиться незмінною. Водночас, існує імовірність, що новий очільник може стати шансом для поновлення діалогу із Заходом.

Фактична зміна очільника держави поки не відкриває можливостей для України щодо впливу на російсько-іранські стратегічні відносини. Навряд Іран відмовиться від поточної співпраці з Москвою.

У разі вдалого переговорного процесу щодо іранської ядерної програми та повернення довіри між Тегераном і західними партнерами існує невеликий шанс на розірвання військово-технічного співробітництва двох держав, але щонайменше у середньостроковій перспективі та за умови початку реформ всередині Ірану.

3. Вибори та електоральна ситуація у державах-сусідах, що входять до ЄС

Вибори до Європарламенту дозволили виявити тренди і в окремих сусідніх з Україною державах-членах ЄС. Приміром, у **Польщі** зберігається суттєва поляризація суспільства. Представники Громадської платформи прем'єр-міністра Дональда Туска (належить до Європейської народної партії) та опозиційної партії Право і справедливість (належить до Європейських консерваторів та реформістів) здобули схожі показники на європейських виборах. Наступного року Польща головує у ЄС; також у державі відбудуться президентські вибори. Наявні тренди свідчать, що гострота політичної боротьби у країні зростатиме, а це, у свою чергу, демонструє, що й українське питання може бути предметом спекуляцій польських політиків, як це вже сталося в ході парламентської кампанії.

Поляризація поглиблюється і в сусідній **Словаччині**, особливо після замаху на прем'єр-міністра Роберта Фіцо, відомого своєю лояльністю до Москви і стриманістю у питаннях підтримки України (чинні представники уряду навіть ініціювали кримінальні розслідування проти своїх попередників за надану Україні підтримку). Незважаючи на незавершене розслідування, команда словацького прем'єра вже звинуватила опозицію у тому, що саме її виступи проти політики уряду спровокували замах на Фіцо.

Також заслуговує на увагу ситуація в **Румунії**. Попри те, що на виборах до Європейського парламенту перемогла коаліція Партії націонал-лібералів (належить до Європейської народної партії) та Партія соціал-демократів, другу позицію, нехай і з відривом майже у 40%, посіла партія AUR, що відзначалася своїми випадками на адресу України. Оскільки цей рік є для Румунії виборчим (відбудуться і парламентські, і президентські вибори), наявний тренд варто сприймати як тривожний. AUR вочевидь увійде й до румунського парламенту та може й надалі в кооперації з радикалами з партії SOS створювати проблеми для двосторонніх українсько-румунських відносин. Мова йде про спекулювання на чутливій темі підтримки України, зокрема – можуть інтенсивно поширюватися наративи про необхідність скорочення допомоги Києву (відповідні спроби вже здійснювалися на тлі рішення Бухаресту про передачу Україні системи Patriot).

У **Болгарії**, яка теж відіграє вагомий роль у наданні підтримки Україні (передусім – боєприпасів), одночасно з виборами до ЄС відбулися й дострокові парламентські вибори. Проте нинішня композиція парламенту, де позитивно налаштовані до України сили (ГЕРБ-СДС, ДПС та ПП-ДБ) не можуть знайти порозуміння, а проросійські партії

на кшталт Відродження та БСП не мають більшості, вірогідно, призведе до чергової політичної кризи і повторних позачергових виборів. І попри те, що технічні перехідні уряди продовжують надавати Україні підтримку, дедалі більше зростає ризик того, що в новому парламенті проросійські фракції посилюватимуться.

Загальний тренд на посилення поляризації, спекуляції у питаннях підтримки України, посилення відверто або приховано проросійських фракцій у регіоні свідчить про те, що Росія докладє в регіоні зусиль з метою дестабілізації, яка може стати викликом як для підтримки України, так і для стабільності в ЄС.

Геополітичний вимір економічної та енергетичної співпраці

Єгипет – ЄС

30 червня в Каїрі відкрився економічний форум «Єгипет – ЄС». За його результатами ЄС виділив Єгипту 1 млрд євро у рамках підтримки економічних реформ, а учасники форуму підписали понад 20 меморандумів на загальну суму понад 40 млрд євро.

На фоні значної економічної кризи, в якій перебуває Єгипет, з можливим дефолтом протягом року, увага та фінансова допомога з боку ЄС є вкрай важливим сигналом. Стабільність Єгипту важлива як сама собою, так і в контексті арабо-ізраїльського протистояння, ситуації в Судані тощо. Допомога з боку ЄС важлива не тільки з економічної, але й політичної точки зору. Останні місяці значно активізувалася співпраця РФ та Єгипту, не тільки у традиційній військово-технічній сфері, а й щодо продовольчої безпеки. Значна заборгованість Єгипту за російське зерно та готовність купляти вкрадене українське зерно є негативними сигналами і можливістю для Москви підсадити Каїр «на гачок», таким чином гарантуючи лояльність цієї впливової регіональної держави.

Однак, так як Єгипет намагається не орієнтуватися лише на одну сторону, і розширює співробітництво з такими державами як ОАЕ та Азербайджан (зокрема, у червні була підписана Угода про співпрацю, яка передбачає співробітництво в економічній, інформаційній сферах та питаннях відновлювальної енергетики), можна говорити про поки що нейтральний тренд щодо зовнішньополітичної орієнтації Єгипту. У даному випадку, посилене співробітництво з Москвою можна охарактеризувати як фактор ризику, але поки такий, що не призводить до політичної переорієнтації Каїру на РФ, оскільки важливість диверсифікації військового співробітництва залишається серед пріоритетів.

© Рада зовнішньої політики «Українська призма»

Автори:

Сергій Герасимчук,
Ганна Шелест

Інформація та погляди, викладені в цьому дослідженні, належать авторам і не обов'язково відображають офіційну думку Фонду Конрада Аденауера та Міністерства закордонних справ України.

Рада зовнішньої політики «Українська призма»

Тел.: +380935788405

Е-пошта: info@prismua.org

<http://prismua.org/>